GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2015 m. gruodžio 23 d.[1]

Byla C-196/15

Granarolo SpA

(Cour d'appel de Paris (Prancūzija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Jurisdikcija civilinėse ir komercinėse bylose — Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 — Specialioji jurisdikcija — 5 straipsnio 1 ir 3 punktai — Staigus verslo santykių nutraukimas — Su tuo susijusio ieškinio dėl žalos atlyginimo sutartinis ir deliktinis pobūdis“

I – **Įžanga**

1. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vėl suteikia Teisingumo Teismui galimybę atriboti specialiąją jurisdikciją, numatytą Reglamente (EB) Nr. 44/2001[2], pareiškiant sutartinius ir deliktinius reikalavimus.

2. Konkrečiai kalbama apie tai, ar yra nustatoma deliktinė jurisdikcija, jeigu ieškinys dėl žalos atlyginimo grindžiamas vien staigiu verslo santykių nutraukimu.

II – **Teisinis pagrindas**

A – *Sąjungos teisė*

3. Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnyje nurodyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

1. a) sutarties gali būti iškelta atitinkamos prievolės vykdymo vietos teismuose;

   b) pagal šią nuostatą ir, jeigu nesusitariama kitaip, atitinkamos prievolės vykdymo vieta yra:

   — parduodant prekes – valstybėje narėje, į kurią prekės buvo arba turėtų būti pristatytos pagal sutartį,

   — teikiant paslaugas – valstybėje narėje, kurioje paslaugos buvo arba turėtų būti suteiktos pagal sutartį,

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42).

<...>

3. civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti;

<...>“

B – *Nacionalinė teisė*

4. Prancūzijos *Code de commerce* (Prekybos kodeksas) L. 442-6 straipsnyje nurodyta:

„<...> Bet kuris asmuo, veikiantis kaip gamintojas, prekiautojas, pramonininkas ar amatų registre įregistruotas asmuo, yra atsakingas ir privalo atlyginti žalą, tuo atveju, jei:

<...>5. staiga, nors ir iš dalies, nutraukia susiklosčiusius verslo santykius be išankstinio rašytinio pranešimo, atsižvelgiant į verslo santykių trukmę ir laikantis tarpprofesiniuose susitarimuose remiantis prekybos praktika nustatyto minimalaus išankstinio pranešimo termino. <...> Jeigu tokie susitarimai nebuvo sudaryti, už ekonomiką atsakingo ministro įsakymai gali nustatyti, atsižvelgiant į prekybos praktiką, minimalaus išankstinio pranešimo terminą, taikomą atitinkamai produktų kategorijai, ir apibrėžti verslo santykių nutraukimo sąlygas, be kita ko, įvertinus jų trukmę. Pirma išdėstytomis nuostatomis nevaržoma galimybė nutraukti sutartį be išankstinio pranešimo vienos iš šalių pareigų neįvykdymo arba nenugalimos jėgos (*force majeure*) atvejais.<...>“

III – **Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai**

5. Prancūzijos įmonė, kaip Italijos įmonės distributorė, maždaug 25 metus pardavinėjo maisto produktus Prancūzijoje. Ilgamečiai verslo santykiai nebuvo pagrįsti nei pagrindų sutartimi, nei jokia sąlyga dėl išimtinės teisės.

6. 2012 m. gruodžio 10 d. Italijos įmonė pranešė Prancūzijos įmonei, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. nutraukia verslo santykius.

7. Prancūzijos įmonė pareiškė ieškinį Italijos įmonei *Tribunal de commerce Marseille* (Marselio komercinių bylų teismas) prašydama atlyginti žalą, patirtą staiga nutraukus verslo santykius. Ji savo ieškinį grindė *Code de commerce* L. 442-6 straipsniu. Kadangi *Tribunal de commerce Marseille* laikėsi nuomonės, kad ieškinio dalykas yra deliktas, jis pagal Reglamento (EB) Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą patvirtino savo jurisdikciją.

8. Italijos įmonės apeliacinis skundas pateiktas dėl Prancūzijos teismų jurisdikcijos.

9. Šiomis aplinkybėmis apeliacinį skundą nagrinėjantis *Cour d’appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas) sustabdė bylos nagrinėjimą ir nutarė pateikti Teisingumo Teismui šiuos klausimus:

„1. Ar Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą reikia aiškinti taip, kad ieškinys, kuriuo prašoma atlyginti žalą, patirtą nutraukus susiklosčiusius verslo santykius – ilgametį prekių tiekimą distributoriui, su kuriuo nebuvo sudaryta pagrindų sutartis ir kuriam nebuvo suteikta išimtinė teisė, yra laikomas byla dėl delikto?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar šio reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunktis yra taikomas pirmajame klausime nurodytu atveju nustatant atitinkamos prievolės vykdymo vietą?“

IV – **Teisinis vertinimas**

A – *Dėl pirmojo prejudicinio klausimo*

10. Savo pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą ieškiniui dėl žalos atlyginimo, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamam ieškiniui, taikoma deliktinė jurisdikcija.

11. Skiriamąją ribą tarp deliktinės ir sutartinės jurisdikcijos Teisingumo Teismas patikslino 2014 m. byloje *Brogsitter*[3].

1. Sprendimas Brogsitter

12. Minėtoje byloje Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar ieškiniai dėl civilinės atsakomybės, kurie pagal nacionalinę teisę yra deliktinio pobūdžio, atsižvelgiant į pagrindinės bylos šalių sudarytą sutartį vis dėlto susiję su „sutartimi“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punktą[4].

13. Atribodamas deliktinę ir sutartinę jurisdikciją Teisingumo Teismas daugiausia atsižvelgė į tai, ar „siekiant nustatyti elgesio, kuriuo <...> kaltina atsakovą, <...> neteisėtumą, neišvengiamai reikia išaiškinti juos [atsakovą ir ieškovą] siejančią sutartį“[5]. Toks sutarties išaiškinimas būtinas tada, kai „<...> pagrindinėje byloje pareikštų ieškinių dalyką sudaro reikalavimas atlyginti žalą, kurios priežastimi galima protingai laikyti teisių ir pareigų pagal pagrindinės bylos šalis siejančią sutartį pažeidimą, ir dėl to, kad būtų išnagrinėtas ieškinys, būtina į ją atsižvelgti“[6].

14. Jeigu reikia išaiškinti sutartį, taikoma sutartinė jurisdikcija pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą, priešingu atveju – deliktinė jurisdikcija pagal šio reglamento 5 straipsnio 1 punktą.

2. Sprendime *Brogsitter* nustatytų principų taikymas šiai bylai

15. Šioje byloje kyla problema, panaši į iškilusią byloje *Brogsitter*.

16. Taip pat ir šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi tuo, kad pareikštas reikalavimas atlyginti žalą pagal nacionalinę teisę[7] turi būti laikomas deliktinio pobūdžio reikalavimu.

17. Tačiau nagrinėjamu atveju, kitaip negu byloje *Brogsitter*, nėra privaloma sąsaja su šalių sutarties išaiškinimu, galinčiu pagrįsti sutartinę jurisdikciją.

3 — Sprendimas *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148).

4 — Sprendimas *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 16 punktas).

5 — Sprendimas *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 25 punktas).

6 — Sprendimas *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 26 punktas).

7 — Kadangi pagrindinės bylos ginčui taikoma Prancūzijos teisė, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas toliau šio klausimo nekelia. Tačiau tai nėra savaime suprantamas dalykas ir iš principo tai reikėtų nustatyti remiantis atitinkamomis kolizinėmis normomis arba imperatyviomis nuostatomis, bet prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas to neprašo ir šiam klausimui išnagrinėti prašyme priimti prejudicinį sprendimą nepakanka informacijos.

18. Reikalavimas atlyginti žalą siejamas su staigiu susiklosčiusių verslo santykių, kuriems esant prekės buvo daug kartų tiekiamos Prancūzijos įmonei, nutraukimu. Tačiau apskritai šalių verslo santykius reglamentuojančios pagrindų sutarties nebuvo. Todėl lemiamam klausimui, ar nutraukiant verslo santykius buvo laikomasi tinkamo termino, šalių susitarimų vertinimas nėra svarbus [8].

19. Reikalavimas atlyginti žalą pagal savo pobūdį veikiau yra atsietas nuo sutartinio įvykio. Jo pagrindą sudaro ne sutartiniai šalių susitarimai, bet įstatymu nustatyta nuostata, kuria tinkamai tvarkomo ekonominio gyvenimo interesais smerkiamas bet koks staigus verslo santykių nutraukimas ir tokiais atvejais numatomi ligtolinio verslo partnerio reikalavimai atlyginti žalą.

20. Taigi šiuo atveju nagrinėjamos aplinkybės tam tikru požiūriu yra priešingos Sprendimo *Brogsitter* aplinkybėms; jame buvo kalbama apie reikalavimą atlyginti [žalą], kurio pagrindas buvo jau sudarytos sutarties pažeidimas. Šioje byloje yra atvirkščiai – reikalavimo atlyginti žalą pagrindas yra ne sudarytos *sutartys*, bet veikiau *tolesnių sutarčių nebuvimas* staiga nutraukus verslo santykius. Todėl šioje byloje kalbama ne apie sutarties pažeidimus, bet apie buvusio verslo partnerio atsisakymą sudaryti sutartis. Taigi reikalavimo atlyginti žalą „pagrindui“ trūksta sąsajų su sutartimi.

21. Sąsajų su sutartimi (hipotetiškai) galėtų atsirasti tik tada, jei verslo santykius nutraukiantis asmuo ginčytų kokius nors ankstesnius kreditoriaus padarytus sutarčių pažeidimus, kad pateisintų verslo santykių nutraukimą ir išvengtų savo prievolės atlyginti žalą. Tačiau pasitelkus tokią gynybos priemonę, net jeigu ja būtų remiamasi ginantis, tam nesant jokių įrodymų, reikalavimo atlyginti žalą pobūdis nepasikeistų ir jis netaptų sutartiniu reikalavimu.

22. Vadinasi, „sutartis“ nėra šios bylos dalykas, todėl šiuo atveju negali būti nustatyta sutartinė jurisdikcija, nurodyta Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkte.

23. Pagal savo pobūdį reikalavimas, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje, veikiau priskirtinas prie deliktinių reikalavimų, kaip tai jau nustatė Teisingumo Teismas, nagrinėdamas reikalavimus dėl netinkamo derybų dėl sutarties sudarymo nutraukimo [9]. Šie reikalavimai panašūs į šioje byloje nagrinėjamą reikalavimą tuo, kad ir šiuo atveju trūksta „vienos šalies kitos šalies atžvilgiu savanoriškai prisiimtų įsipareigojimų“ [10] ir galiausiai pareikštas reikalavimas grindžiamas priekaištu dėl verslo partnerio nesąžiningo elgesio [11].

24. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip, kad ieškinys, kuriuo prašoma atlyginti žalą, patirtą nutraukus verslo santykius, susiklosčiusius nesudarant pagrindų sutarties arba nenumatant sąlygos dėl išimtinės teisės, yra susijęs su deliktu arba kvazideliktu, todėl patenka į Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkto taikymo sritį.

B – *Dėl antrojo prejudicinio klausimo*

25. Kadangi į pirmąjį prejudicinį klausimą neatsakyta neigiamai, nebereikia atsakyti į antrąjį klausimą, kuriuo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atžvilgiu nenurodytu atveju, kad yra paneigiama deliktinė jurisdikcija, nori sužinoti, ar Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunktis taikytinas nustatant prievolės, kuri yra ginčo dalykas, įvykdymo vietą.

8 — Nurodytam reikalavimo pagrindui, kaip teigia Prancūzijos vyriausybė, remdamasi Aukščiausiojo Teismo praktika, nesvarbu, ar jau buvo sudarytos sutartys ir, ar verslo santykiai buvo dar ikisutartiniai.

9 — Sprendimas *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499).

10 — Sprendimas *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, 27 punktas); šiuo klausimu taip pat žr. Sprendimą *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 39 punktas).

11 — Sprendimas *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, 27 punktas).

26. Galima trumpai panagrinėti antrąjį klausimą nurodant Teisingumo Teismo sprendimą *Corman-Collins* [12], kuriame kilo klausimas, ar distributoriaus reikalavimams atlyginti žalą, patirtą dėl žodžiu sudarytos distribucijos sutarties [13] nutraukimo, taikytina Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio nuostata.

27. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad distribucijos sutartis, pagal kurią „dviejų ūkio subjektų sudarytu pagrindų susitarimu siekiama įsipareigoti ateityje tiekti prekes ir teikti paslaugas ir kurioje numatytos specifinės sutarties sąlygos dėl <...> atliekamo tiekėjo parduodamų prekių paskirstymo“ [14], turi būti kvalifikuojama kaip paslaugų teikimo sutartis (kaip tai suprantama pagal reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio antrą įtrauką). Tačiau „ilgalaikiams dviejų ūkio subjektų komerciniams santykiams, jeigu šie santykiai apima tik vieną po kito sudaromus susitarimus, kurių kiekvieno tikslas – pristatyti ir atsiimti prekes“, taikytina reglamento 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio pirma įtrauka [15].

28. Tokie argumentai negali būti pritaikyti šiai bylai vien todėl, kad tarp šalių nebuvo pagrindų sutarties. Be to, pagrindinėje byloje ginčo dalykas yra ne „prekių pardavimas“, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunkčio pirmą įtrauką, o verslo santykių nutraukimas, nepaisant konkretaus jų sutartinio turinio. Todėl Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto b papunktis negali būti taikomas.

V – **Išvada**

29. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į prejudicinį klausimą:

Ieškinys, kuriuo prašoma atlyginti žalą, patirtą nutraukus verslo santykius, susiklosčiusius nesudarant pagrindų sutarties arba nenumatant sąlygos dėl išimtinės teisės, yra susijęs su deliktu arba kvazideliktu ir patenka į Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkto taikymo sritį.

12 — Sprendimas *Corman-Collins* (C-9/12, EU:C:2013:860).

13 — Sprendimas *Corman-Collins* (C-9/12, EU:C:2013:860, 14 punktas): šiuo atveju yra didelis skirtumas, palyginti su nagrinėjama byla, kurioje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, nėra pagrindų sutarties.

14 — Sprendimas *Corman-Collins* (C-9/12, EU:C:2013:860, 36 punktas).

15 — Sprendimas *Corman-Collins* (C-9/12, EU:C:2013:860, 35 ir 36 punktai).